

PARIS 4720A. A 12TH CENTURY COMPENDIUM OF ARISTOTLE'S SOPHISTICI ELENCHI

Sten Ebbesen

Summary: I: Introduction
II: Description of the MS
III: Publication of extracts
IV: Commentary on III
V: Appendix with texts cited in IV
VI: Abbreviations

I

In the Bibliothèque Nationale of Paris I recently found a compendium of the first book of Aristotle's *Sophistici Elenchi*. It is bound together with several other works, with which it has no relation, and it is not mentioned in any catalogue. Both script and contents indicate a 12th century date. The author is unknown. There is a slight possibility that his name was Arnaldus: f.17v the text reads: *De responsionibus quoque quae superius dicta sunt ad praesens sufficient. Explicit hic codex Arnaldi versificantis:*

tribuat ingenium ..... - Christi
versificatori debetur laus meliori
versificator amans per carmina laudat amoena

but I think it is more probable that the versificator Arnaldus has nothing to do with the author of the compendium.

The codex is in a very bad condition, large parts being illegible or, at any rate, very difficult to read. The extracts published in section III stem from a transcription made on the spot. The condition of the MS and the short time, I had at my disposal, must serve as excuses for any errors that may be detected.

The interest of the text lies in the facts that 1) the author appears to have understood quite well what he was writing about, though he does not seem to have been a very independent logician, and 2) he most certainly knew some Greek treatise on the *Sophistici Elenchi*, whether directly or indirectly. That treatise, I believe, was the one quoted by other Mediaeval Latin sources as 'Alexander', probably a translation into Latin of the - now lost - commentary

by Alexandros of Aphrodisias (round A.D. 200) on Aristotle's SE. See Cahiers 8:3-32, 1972, where the question is further discussed in connection with the edition of a fragment of another 12th century treatise on the Sophistici Elenchi.

II

DESCRIPTIO PARTIALIS CODICIS:

Paris BN lat. 4720A (Aristoteles Latinus N° 543) ff. III.119.III. codex e pluribus non eiusdem magnitudinis compositus nec eiusdem aetatis. ff. 10-22: 222 x 132 mm., saec. XII una manu scripta, ff. 10r-17v compendium Sophisticorum Elenchorum Aristotelis continent. 17v-22v paralogismorum collectionem continere visa mihi sunt.

In extractis quae sequuntur edendis normam orthographicam usitatam textui imposui.

III

< COMPENDIUM (LIBRI PRIMI) SOPHISTICORUM ELENCHORUM ARISTOTELIS >

Paris BN Lat. 4720A

10rA

< PROLEGOMENA >

- 1 Cum omnis ars disserendi tres habet partes, unam inveniendi, aliam iudicandi, dicitur tertia colligendi facultas. Collegendi tribus partibus subdividitur: alia est enim facultas aeternis et necessariis, quae a graecis apodictica, a nobis demonstrativa appellatur, alia est facultas colligendi
- 5 ex probabilibus, quae dialectica dicitur, alia ex falsis et sophisticis quae sophistica nuncupatur. Sed dialecticam in Topicis Aristoteles exercuit, apodicticam vero in Prioribus Resolutoriis ordinavit, sed ne inter-

3 facultas) colligendi ex fortasse addere debemus

4 apodictica) apodictica 4720A (et sic deinceps)

1-2 cf. Boeth. de diff. topicis 1, PL 64:1173C & Boeth. in Top. Ciceronis I, PL 64:1044D-1045C

7-9 sed-apposuit: cf. Boeth. in Cat. 161D

ruptum et imperfectum opus edisse videretur, si de logica scriberet et de
sophistica praetermitteret, de sophisticis scribere +apposuit+. Scripsit
10 itaque hoc opus in principio cuius haec sunt nobis praeconsideranda:

- quae auctoris intentio in hoc opere,
- quae utilitas,
- quis modus agendi,
- ad quam partem philosophiae spectet hoc opus, et
- 15 -quae sit tituli inscriptio.

Intentio ergo Aristotelis in hoc opere, ut ipse nobis tituli inscrip-
tione monstrat[um], est de sophisticis elenchis tractare, sed quoniam elen-
chus prior est sophisticus elenchus - omne enim quod fit ad similitudinem
alterius posterius in esse - de elenchus ergo prius demonstratur quam de
20 sophisticus elenchus; ut enim ad notitiam vinculi necessaria est solutio sic
ad notitiam sophisticus elenchus elenchus et eius cognitio: est namque elen-
chus syllogismus contradictionis, quod quidem sic exponitur: id est syl-
logismus qui ex contradictoria conclusionis et altera praemissarum colli-
git +dividentem+ alterius, unde Aristoteles in libro Analyticorum: si
25 quid positum in contrarium est conclusioni, necesse ibi fieri elenchum.
Vel sic: elenchus est syllogismus contradictionis, id est syllogismus qui
colligit contradictionem alicuius propositionis iam syllogizatae vel sim-
pliciter et sine aliqua comprobatione ab adversario concessae, quae de-
scriptio convenit tam dialectico quam demonstrativo syllogismo, ad cuius
30 remotionem [demonstrativi syllogismi] apponitur 'ex probabilibus', et ita
omnis elenchus est dialecticus syllogismus et econverso. Sophisticus
elenchus est apparens syllogismus contradictionis, id est qui videtur esse
syllogismus cum non sit, vel videtur syllogizare contradictionem cum non
syllogizet. Ex his ergo patet quae sit Aristotelis in hoc opere intentio.
35 Utilitas vero huius operis bipartita est, valet enim hoc opus ad phi-
losophiam et gloriam; ad philosophiam quidem propter duo: primo quidem
quoniam ea quae secundum dictionem sunt saepe manifestius intellegere fa-
ciunt quae multipliciter et quae simpliciter dicantur, et quoniam aliter

---

9 apposuit) proposuit scribendum fuisse puto
 19 demonstratur) vel denotatur 472oA
 24 Analyticorum) analeticorum 472oA
 25 ibi) lectio incerta
 26 qui) concipit add. et del. 472oA

24-25 Arist. APr 2. c.2o 66b 9-11
 25-44 cf. Arist. SE c.16 175a5-14

in rebus, aliter in nominibus accidat. Secundo eo quod solutiones sophi-
 40 sticarum orationum ad eas sunt utiles quaestiones quae per eundem sunt,
 id est quae tacita mente tractantur, nec cum altero conferuntur; nam qui-
 [dam] facile ab alio paralogizatur et hoc nec sentit, ipse a se hoc patitur
 saepe. Ad gloriam vero valet hoc opus eo quod faciat circa omnia exerci-
 tatum videri et nullo inscie se habere: huius namque facultatis potentia
 45 est ea // lorB vide<licet> aliquem docere sapientem videri et sophisticis
 orationibus sumere quaecumque cupit.

Iam vero non est dubium ad quam partem philosophiae hoc opus pertineat:
 cum referatur ad sophisticam, sophistica ad colligendi scientiam, colli-
 gendi vero scientia ad logicam, hoc opus manifestum est ad logicam refer-
 50 ri.

Modus sive ordo quem exequitur in hoc opere talis est: primo distin-
 guit quattuor disputationum genera, ut eligat litigiosam de qua intende-
 bat. Secundo enumerat ut fines ad quod intendunt sophistae redargutionem
 et cetera. Tertio dividit redargutionem in duos modos, quorum unus est
 55 in dictione, alter extra dictionem. Et eum qui est in dictione in sex
 partes, eum vero qui est extra dictionem in septem partes subdividit.
 Quarto horum tredecim modorum constitutionem assignat. Quinto omnes hos
 ad ignorantiam elenchi reducit. Sexto alios quattuor fines breviter
 transcurrit. Septimo latentes causas interrogandi sophisticè enumerat.
 60 Et hoc facit in primo. In secundo tractat volumine de responsione, sed
 quoniam responsionum alia est ad hominem, alia ad orationem, id est alia
 est apparens, alia vera, primo docet responsionem ad hominem, postea vero
 responsionem ad orationem, in quo terminat tractatum suum, quod in ordine
 peripateticae disciplinae ultimo addiscitur, sicut et ab ipso Aristotele
 65 in logico negotio ultimo conscriptum est.

Restat inscriptio qui talis est: "incipit liber Aristotelis de sophis-
 ticismis elenchis." Inscribitur autem iste liber "de sophisticis elenchis,"
 non quia sophistae arguunt, nec quia Aristoteles doceat nos sophisticè ar-

---

40 quae) et 4720A.

45 aliquem) lectio incerta

46 sumere) lectio incerta

51 quem exequitur) lectio incerta

57 quarto) IIIIO^r 4720A

63-65 quod-conscriptum) qui-conscriptus malim

64 addiscitur) addit vel additur 4720A ut videtur

68 sophistae) fortasse sophistas scribendum coll. schol. graecis. lectio in-
certa 4720A

guere, sed quia docet sophisticos modos quibus sophistae imperitos vide-
70 bantur cogere.

Quemadmodum enim medici nocivos potus docent non ut eîs utamur, sed
potius fugiamus cognitos, eadem condicione Aristoteles sophisticum elen-
chum docet. Nullus enim arbitratur, ut quidam putant, quod de se elen-
cho sophistico insit ratio. Puerorum enim magis et non studentium tali-
75 um sunt species syllogismorum, ut si aliquis dicat 'Omne continens maius
est suo contento, sed herba continet terram, ergo est maior terra'. Hu-
iusmodi ergo deceptionis [arguent] Aristoteles potius nobis tradidit con-
trarium.

c.1 164a2o

More solito breviloquus Aristoteles brevissimum praemittit prooemium
80 in quo reddit auditores dociles, benivolos, et attentos, ostendendo de
quibus et qualiter sit tractaturus. Sed quoniam de sophisticis elenchis
tractare intendit, eorum brevem divisionem proponit, quae est huiusmodi:
sophisticorum elenchorum alius est syllogismus, alius videtur, non est
autem. Quod probat inductione tam animatorum quam inanimatorum // loVA
85 quorum videntur quaedam talia qualia sunt, quaedam vero talia qualia non
sunt, ut hominum alii pulchri propter naturalem decorem, alii non sunt
pulchri sed videntur artificialiter se adornantes et tribualiter inflan-
tes, ut in littera dicitur. In quo notatur consuetudo Atheniensium: fuit
enim consuetudo Athenis omnes tribus immolare in unaquaque tribu .....
90 ..... autem pingues esse qui victimas ad usum sacrificiorum ....
ex pinguissimis et minoribus q..... quoddam praemium neglegentiores et
avariores aliis mediocres parabant hostias secta pelle securibus infla-
bant illas calamo appposito, ut pinguiore et maiores apparerent aliis in
pompa.

---

69 imperitos) in partes 472oA

72-73 Aristoteles sophisticum elenchum) vel de sophisticis elenchis

74 talium) talia 472oA

76 suo) toto add. et exp. 472oA

77 deceptionis deceptiones 472oA arguent vel arguenti 472oA

79 solito) lectio incerta

80 et) lectio incerta

90 autem) lectio incerta esse qui) lectio incerta

91 praemium) lectio incerta

92 parabant) parabat 472oA

---

80 cf. Rhetorica ad Herennium 1.4.6-7, Cic. Inv. 1.15.2o, Cic. de Or. 2.322f,
Quint. 4.1.5

c.4 165b27

12rB

- 1 Quam partitionem esse sufficientem probari dicit Aristoteles syllogismo et inductione. Inductione hoc modo: omne sophisma secundum amphiboliam fit aliquo modorum praedictorum sex, omne sophisma secundum aequivocationem fit aliquo praedictorum modorum sex, et sic in reliquis quatuor, ergo omne sophisma secundum dictionem fit aliquo sex modorum. Syllogismo vero hoc modo: omne sophisma quod fit secundum id quod non eadem eisdem nominibus vel orationibus significantur, fit aliquo praedictorum sex modorum, sed omne sophisma secundum dictionem fit secundum hoc quod non eadem eisdem nominibus vel orationibus significantur, ergo omne sophisma secundum dictionem fit aliquo sex praedictorum modorum. Sed minor
- 10 propositio huius syllogismi probatur hoc modo: omne sophisma quod fit secundum malitiam prolotionis, fit secundum id quod non eadem eisdem nominibus vel orationibus <significantur> Sed omne sophisma secundum dictionem fit secundum malitiam prolotionis, ergo <omne> sophisma secundum dictionem fit secundum id quod non eadem eisdem nominibus vel orationibus
- 15 significantur. Maior autem propositio sic probatur: omne sophisma quod secundum duplex fit <fit> aliquo praedictorum sex modorum, ergo omne sophisma quod fit secundum id quod non eadem // 12vA eisdem nominibus vel orationibus significantur, fit aliquo praedictorum sex modorum. Sed duplicia tribus modis dicuntur, actu scilicet, potentia et phantasia. Dicuntur actu duplicia ea quae sunt secundum aequivocationem et amphiboliam, quia actu ipso plura significant. Sed quae sunt secundum compositionem et divisionem et accentum potentia duplicia sunt, actu enim unum significant, sed plura [†]eis quoquo modo intellegitur[†] Ea vero quae secundum figuram dictionis sunt, sola phantasia dicuntur multiplicitia, ut 'metuere'
- 25 et 'cavere' cum habeant significare passionem, ex vocis similitudine quam habent cum significantibus actionem, apparet ea significare actionem, et hoc fit phantasia, id est apparitione. Sed Aristoteles maiorem propositionem praedicti syllogismi ponens, minorem vero et conclusionem et secundarios syllogismos praetermittens, multam nobis reliquit incertitudinem.
- 30 nem.

---

1 dicit) debet 472oA

19 tribus) tripliciter 472oA

23 intellegitur) fortasse in intelleguntur correctum

25 cavere) lectio incerta

Posita divisione sive partitione paralogismorum in dictione, eos aggreditur tractare Aristoteles, et primo paralogismum ex aequivocatione "secundum aequivocationem dicitur", est enim levissimus et uberrimus, nam quibus modis dividitur aequivocatio, eisdem modis paralogismi ab aequivocatione. Sed aequivocatio primo dividitur secundum octo partes orationis, deinde secundum accidentia unius *⟨cuiusque⟩* partis. Item aequivocationum alia est casu, alia est consilio: casu, ut in Alexandro Magno et in Alexandro filio Priami, quibus hoc nomen 'Alexander' est impositum casu. Quattuor sunt species aequivocationum quae sunt consilio: alia enim sunt aequivoca ex similitudine, ut homo pictus, homo verus sub hoc nomine 'homo'; alia ex proportionem, ut unitas et punctum sub principio; alia descendunt ab uno principio, ut medicinale ferramentum et medicinale pulmentum a medicina; alia referuntur ad unum ut vesca salutaris et vectatio salutaris, id est ad salutem. Rursus videtur et alius esse modus aequivocationis secundum translationem; translationum autem alia fit causa necessitatis, alia causa urbanitatis. Causa necessitatis fit translatio quando aliquod vocabulum a re habente nomen ad aliam rem quae nomine indiget transmittitur, ut hoc nomen 'os' ab ori animalis ad os putei, vel 'calces' vel 'pes' a pede hominis montis ad pedem transmittitur, et tunc ista translatio aequivocationis retinet proprietatem. Causa vero urbanitatis, ut si quis hoc nomen 'auriga' ab illo qui regit currum ad gubernatorem // 12vB navis transferat, et haec translatio fit gratia ornatus tantum, quae in aequivocatione non recipitur. Sed paralogismorum ab aequivocatione alii habent aequivocationem in medio termino, alii in maiori, alii in minori extremitate. Alii habent partem termini aequivoca*⟨m⟩* et non terminum, alii nec partem termini nec terminum. Quorum exempla subiecere congruum duxi: paralogismi habentes aequivocationem in medio termino huiusmodi sunt: 'omnis canis est latrabilis, sed quaedam marina belua est canis, ergo quaedam marina belua est latrabilis'. Item 'omnis castanea est arbor, sed quidam fructus est *⟨castanea, ergo quidam fructus est⟩* arbor. Similiter 'omnis populus est substantia, sed quaedam aggregatio hominum est populus, ergo est substantia'. In maiori extremitate aequivocationem habens para-

---

33 dicitur) dividitur 472oA   uberrimus) lectio incerta
 36 deinde) vel demum 472oA
 42 medicinale (1)) medicinae 472oA   a) et 472oA
 47 aliam rem) alium nomen 472oA
 49 tunc) lectio incerta

logismus est ut si dicatur, 'omnis casus est inopinatus rei eventus, sed nullus genetivus est inopinatus rei eventus, ergo nullus genetivus est casus'. In minori <extremitate habens> aequivocatione <m> ut cum dicitur 'nullus genetivus est inopinatus rei eventus, sed omnis casus est inopinatus rei eventus, ergo nullus casus est genetivus'. Qui vero habet partem termini aequivocam et non terminum fit hoc modo: 'omnis homo videt populum, Socrates est homo, ergo videt populum'. Iste enim terminus 'videt populum' non est aequivocus, sed 'populum' quod est eius pars. Item qui nec terminum nec partem termini habet aequivocam talis est: 'quicquid possibile est esse possibile est non esse, sed caelum possibile est esse, ergo caelum possibile est non esse'. In hoc autem paralogismo 'possibile' nec pars termini nec terminus est, et aequivoce sumitur, quod docet Aristoteles in libro Perihermeneias. Dictum est qualiter fiant paralogismi ex aequivocatione. Exempla autem quae ponit Aristoteles huiusmodi sunt: 'omnes grammatici discunt, sed scientes sunt grammatici, ergo scientes discunt', 'discere' enim aequivocum est ad intellegere disciplinam et accipere eam, vel, quod minus latine dictum est, ad accipere disciplinam quod pertinet ad discipulum, et ad tradere disciplinam quod pertinet ad magistrum; quod exemplum consonare vulgari nostro apparet.

c.5 166b28

15rA

1 Accidens autem hic appellat Aristoteles praedicatum, cum enim subiectum et accidens relativa sunt, et quod in propositione subicitur subiectum dicitur, non debet mirum videri si eius praedicatum accidens appelletur. Horum enim paralogismorum alii sunt ex eo quod non quaecumque ponuntur de praedicato ponuntur de subiecto, ut 'homo est animal et animal est asinus, ergo homo est asinus'. Item 'homo est animal, animal est genus, ergo homo est genus'. Alii ex eo quod non quaecumque ponuntur de subiecto et de praedicato, ut 'homo est animal et homo est species [ergo] specialissima, ergo animal est species specialissima'. Item 'animal est substantia, sed ani-

---

63 eventus) ergo nullus casus est genetivus add. et exp. 472oA
 73 autem) termino add. et exp. 472oA
 81 exemplum) lectio incerta
 1 cum) cuius 472oA

73-75 Arist. Int. c.13 23a6-7

mal est genus subalternum, ergo substantia est genus subalternum'. Alii
 10 ex eo quod non quaecumque ponuntur divisim, ponuntur coniunctim de eodem,
 ut 'iste est bonus, iste est citharoedus, ergo est bonus citharoedus',
 'iste est albus, iste est monachus, ergo est albus monachus', 'haec pro-
 positio est composita, eadem est hypothetica, ergo est composita hypothe-
 tica'. Quamquam in hiis fallacia aequivocationis possit assignari, non
 15 enim est inconueniens in eadem oratione esse plures fallendi occasiones.
 Eorum autem qui ab Aristotele ponuntur introductio talis est: 'Coriscus
 est homo, sed homo est albus, ergo Coriscus est albus'. Item 'Coriscus
 est homo, sed homo est alter a Corisco, ergo Coriscus est alter a se'.

14-15 Arist. Se c.24 179b17

c.15 174b12

17vB

1 Item sophisticus modus est inopinabile ad probandum aliquod probabile
 interrogare, ex quo illud sequi videbatur, velut fecit Polus disputans
 cum Socrate, interrogante enim an bonum iniuriari et occidere, rursum
 quaesivit an esset bonum esse regem Macedonum, quod utique compluribus
 5 videbatur probabile; unde eo negato incurrit respondens eodem, et con-
 cesso, ad falsum ducitur hoc modo: bonum <est> esse regem Macedonum, sed
 Alexander factus est rex Macedonum per multas iniurias et occisiones,
 ergo bonum est occidere et iniuriari.

---

2 Polus) pollux vel polluas 472oA
 3 enim) fortasse expunxit 472oA
 4 quaesivit)quaeri 472oA ut videtur utique) lectio incerta
 5 probabile) probabilem vel probabile est 472oA ut videtur
 et) est 472oA
 7 occisiones) occasiones 472oA

IV. NOTES ON THE TEXT

PROLEGOMENA In general: cf. the SUMMA LM 1.265ff, the Anon. Bodl., the Greek prolegomena (Ps.-Al., the anonymous in Cahiers 8, Leon Magentinos (V). The form of the prolegomena, very close to that of the ancient commentaries on Aristotle, is characteristic of the 12th c. The debt to Boethius seems to be great. The first lines "Cum omnis" etc. are not likely to be derived from anything but him. As regards the lines 7 - 9 where the concern on the part of Aristotle for the completeness of his work on logic is adduced as the motive for writing about sophistics, one cannot but compare Boeth. in Cat. 161D: Aristotelis vero neque ullius alterius liber est idcirco quod in omni philosophia sibi ipse de huius operis disputatione consentit, et brevitatis ipsa atque subtilitas ab Aristotele non discrepat; alioqui interruptum imperfectumque opus edidisse videretur quod de syllogismis scriberet, si aut de propositionibus praetermisisset aut de primis vocibus tractatum, quibus ipsae propositiones continentur, omitteret.

11-78 In these lines the author treats the intentio etc., standard items of ancient and 12th century Latin commentaries, as well as of Greek comm. of all ages.

16 ff Intentio: cf. Anon. Bodl. 39, Glossae LM 1.191, Summa LM 1.266.

26ff. Definition of the Elenchus: cf. Ps.-Al. 10, Anon. Bodl. 164a20¹ 10-11 with note.

35ff. Utilitas: cf. Anon. Bodl. 75-77. The present text is not much more than a translation of Arist. SE c. 16.

47ff. Pars philosophiae: This was always a much debated question: could sophistics be regarded a science? The Glossae LM 1.192 answers "non supponitur alicui parti philosophiae", the

Anon. Bodl. 78ff. rejects such a view and concludes that it is in some sense a scientia. The author of the present compendium does not entertain doubts: the treatise is a part of logics. His phrasing may be inspired by Boethius in Cat. 161C-D "Nec illud fere dubium est ad quam partem philosophiae huius libri ducatur intentio .... quare quoniam omnis ars logica de oratione est, et in hoc opere de vocibus principaliter tractatur, quamquam ..... principaliter tamen refertur ad logicam".

51ff. Modus sive ordo: cf. Anon.Bodl. 42ff., Glossae LM 1.192.

66ff. Inscriptio: cf. Anon.Bodl. 1, Glossae LM 1.192-193. The whole of this section seems to be translated from the Greek. Lines 67-70 are very close to the Gk. scholia from the MSS 24 and 222 (V), cf. also Leon (V), and comm. I (Cahiers 8:23f.). Lines 71-73 are very close to comm. I lines 22-28. Lines 74-75 may be compared with comm.I 8-9, Ps.-Al. 2. The whole section 71-78 resembles Philoponos in APo. (CAG 13,3,2) to such a degree that it can be declared to be essentially the same text. The reason, I believe, is that Philoponos transcribes a part of the prolegomena from a comm. in SE, in all likelihood that by Alexandros of Aphrodisias, and the author of Paris. 4720A transcribes the same text from the Latin translation of Alexandros. As a matter of fact, the SF commentary (late 13th c., cf. Cahiers 3,1970 & 8, 1972) expressly refers the statement about 'puerorum et non studentium' to the "Commentator", which in SF is a synonym of "Alexander". (V). Another possibility, that "Alexander" was later than Philoponos, is suggested by Simon of Faversham (late 13th cent., text published elsewhere in this issue of Cahiers), but he may possibly have known a translation of Philop. Finally Simon - and maybe other of the Latin texts - might depend on Boethius' comm. in APo. (see Cahiers 9:68-69,1973).

117

c. 1

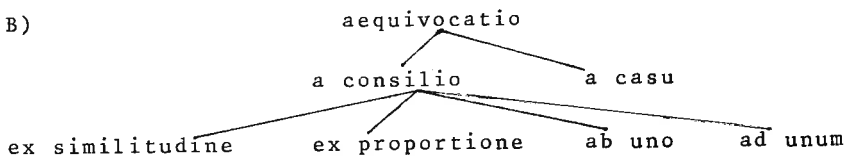
79 That Aristotle was fond of 'brevitas' is noted by Boethius in Cat. 161C : "brevitas ipsa atque subtilitas ab Aristotele non discrepat" and in Peri hermeneias ed. II p.11-12M.: "Alexander multa alia addit argumenta cur hoc opus Aristotelis maxime esse videatur. Ea namque dicuntur hic quae sententiis Aristotelis quae sunt de enuntiatione consentiant; illud quoque quod stilus ipse propter brevitatem ab Aristotelis obscuritate non discrepat."

88-94 Derived from Alexander's commentary. See Anon.Bodl. 164a 26 with note, and the two Latin scholia in section V.

c. 4

1-30 These lines comment on Arist. SE 165b 27-30. They adduce "proofs" of the sufficiency of the division into six fallacies in dictione, which are a stock item of Gk. commentaries and scholia, and at least as old as Alexandros of Aphrodisias: Galenos (Capt. p.3ff. Gabler) knows them and boasts of being the inventor, though we may be allowed to doubt. In Western commentaries and scholia they are repeatedly said to be Alexander's (V).

35-75 The author proposes several systems for classification of aequivoca: A) secundum octo partes orationes et earum accidentia- he would seem to think of "aequiv. secundum casus" of the type 'quicumque sunt episcopi sunt homines, sed isti asini sunt episcopi, ergo isti asini sunt homines' or "sec. diversitatem temporis" of the type 'laborans sanabatur' (cf. Robertus Anglicus super SE, MS Oxf.Bodl.Canon.Misc.403:227rA, mid 13th cent.). B)

This system is Greek: a good exposition of it is found in Simplikios (in Cat., CAG 8.31-33), who builds on Porphyry (in Cat., CAG 4.1.65-68). In the West it is found in Boethius' commentary on the Categories 166B-C, and later in SF (V) where it is said to be the Commentator's (=Alexander's). But in general it does not play any important rôle in the Latin texts of the Middle Ages, at any rate not in the treatises on sophistics-William of Ockham is one of the few to mention it (Elementarium Logicae, ed. Buytaert, Franc.Stud.26:102,1966, Comm. in SE MS London Lambeth Pal. 70:27or-v). In the Comm. in SE he names his source: Boethius. We cannot tell who invented this division, but whoever he was, his starting point were some short remarks in Arist. EN 1. c.4 1096b26ff. Both in the Greek texts and in Boethius the treatment of the above system is followed by a discussion of metaphora (translatio), just as in Paris. 4720A, who follows Boethius very closely, there can hardly be any doubt that Boeth. was his source. The examples are all of Gk. origin and used by Boethius, too, except maybe 'os' and 'auriga'. OS is not used in any Latin texts that I can recall, nor have I found any examples of "os putei" from Latin literature. So it may nevertheless be a Gk. item: στόμα φρέατος is attested in Xenophon (An. 4.5.25). AURIGA in the sense of 'helmsman' is an example cited by Boethius who may have got it from a Greek source: the grammarian Polydeukes (Pollux) adduces ἡνίοχος νεώς in his Onomast. 1.98 -or Boeth. may have got it from Latin textbooks of grammar: it is mentioned in Charisius 4.2 p.358B=272K and Donatus Ars Maior 3.6. GL 4.399, as well as in the minor Latin grammarians. It is, by the way, an example which reveals much about the way ancient grammarians worked: the author whom all Latin texts adduce as evidence of this use of the word is Varro Atacinus from the first cent. BC "Tiphyn aurigam celeris

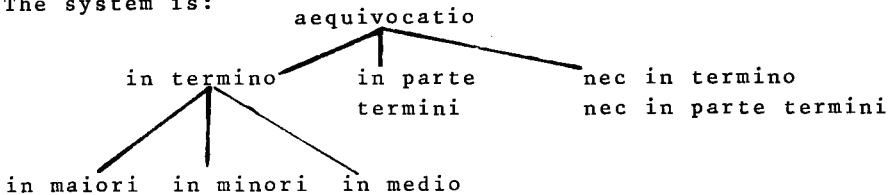
fecere carinae" (=frgm. 2 Morel), although they might have used a much more widely read author, viz. Ovidius who in *Tristia* 1.4 describes how he experienced the dangers of the sea:

15 sic non quo voluit, sed quo rapit impetus undae,
16 aurigam video vela dedisse rati.

The reason why all prefer Varro Atacinus surely is that some grammarian writing before Ovidius introduced the Varronian example. Nobody thought of substituting for it one better known. - On *translatio* as a mood of *aequivocatio* cf. de Rijk in LM 1. 52-54 & 94f who discusses 12th cent. texts. In the 13th century everybody agrees that the second mood of *aequivocatio* is *translatio/transumptio* or *analogia*.

C) I am not aware of any other texts dividing in the same way.

The system is:

It is worth noticing that by 'terminus' the author does not necessarily mean one word: 'videt populum' is considered one term. As regards the examples, CANIS is the *nomen aequivocum* par excellence in texts of all ages, see e.g. Arist. SE c. 4 166a16, Boethius in *Isag.* I, CSEL 48.154=PL 64:80B. CASTANEA is mentioned by Augustinus in the *Dialectica* p. 19¹³ Crecelius. POPULUS is a standard example in Mediaeval texts, but usually treated in connection with the *fallacia accentus*, not *aequivocationis*. A notable exception is LM 1.560 (*Fallaciae Parvipontanae*). CASUS: I do not know the example from elsewhere. The definition "inopinatus rei eventus" is the same as the one given by Abaelard in his *Dialectica* 215⁹ ed. de Rijk. Abael. says it is Boethius', but it is no verbatim quotation.

77-81 The interpretation of this example is discussed in Cahiers 9:68-73, 1973.

c. 5

1 The interpretation of 'accidens' in fallacia accidentis as meaning 'praedicatum' is common enough in Latin texts of the 12th century. Later it is generally specified as being "praedicatum extraneum" or "quicquid est extra rationem alicuius". The Greek commentaries on Arist. SE also generally, like Ps.-Al. 37.24, say that Aristotle calls συμβεβηκός ... ἀπλῶς πᾶν κατηγορούμενον, but the Latin texts need not have any Gk. sources: it is fairly easy to arrive at that interpretation on the basis of Aristotle's words.

3-9 The examples are such as are found both in Gk. and Lat. commentaries of all ages.

10-14 See the remarks in de Rijk LM 1.95.

16 "introductio" may possibly be a misunderstanding of ἡ ἀ-γωγή (usually "formatio" in Latin) read as εἰσαγωγή.

16-17 Not from Aristotle, but cf. Ps.-Al. 38³¹⁻³⁴.

c. 15

The example is derived from Plato's Gorgias 470-471. It is concerned with Archelaos, son of Perdikkas and king of the Macedonians 413-399 BC. Aristotle in SE 173a26-27 refers to Plato's account with the words τοῖς δὲ πολλοῖς ἄδοξον τὸ βασιλέα μὴ εὐδαίμονεῖν, as is noted by all Greek commentators ad loc. See Ps.-Al. 114-115 where Polos is also mentioned. In Paris 472aA Archelaos' place has been usurped by Alexander because he was the better known of the kings of Macedonia. The same commutation is seen in some scholia (V).

V. Texts for comparison.

Proleg.

Leon Magentinos (13th c. ?) in SE, Vat.Gr.244:583r

1 Ἀριστοτέλους Σοφιστικοὶ Ἐλεγχοί.
 2 Τὰ πράγματα ἢ πάντα ἀληθῆ εἰσιν ἢ πιθανά. πιθανὰ δὲ εἰσι τὰ
 3 ἀληθείας καὶ ψεύδους μετέχοντα. καὶ ὁ μὲν συλλογισμὸς ὁ περὶ
 4 τὰ πάντα ἀληθῆ καταγινόμενος, ἔστιν ἀποδεικτικὸς περὶ οὗ πρῶ-
 5 τως ἔφθη διδάξαι ὥς καὶ ἐκ πρώτων καὶ αἰτίων καὶ γνωρίμων
 6 τὰς ἀποδείξεις ποιούμενος, περὶ οὗ καὶ προηγούμενον σκοπὸν
 7 εἶχε διδάξαι. ἐπεὶ δὲ τὰ πιθανὰ ἐκπίπτουσι τῶν πάντη ἀληθῶν,
 8 διὰ τοῦτο δευτέρως διδάσκει περὶ τοῦ συλλογισμοῦ τοῦ ἐν τού-
 9 τοις θεωρουμένου, ὃς καλεῖται καὶ διαλεκτικὸς. περὶ δὲ τῶν
 10 σοφιστικῶν ἐλέγχων οὐ προηγούμενός ἐστι σκοπὸς αὐτῷ διδάξαι.
 11 τίς γὰρ ψευδοῦς πράγματος φροντίζει ἵνα καὶ τεχνολογήσῃ περὶ
 12 αὐτοῦ; ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἱατρῶν ὁ μὲν προηγούμενός ἐστιν αὐ-
 13 τοῖς σκοπὸς περὶ τῶν λυσιτελούντων πρὸς ὑγείαν φαρμάκων καὶ
 14 σωτηριωδῶν διδάξαι, κατὰ δεύτερον δὲ μέτρον διδάσκουσι καὶ πε-
 15 ρὶ τῶν δηλητηριωδῶν καὶ θανασίμων βοτανῶν, οὐχ ἵνα τούτοις
 16 χρώμεθα, ἀλλ' ἵνα μᾶλλον ταῦτα φεύγωμεν, οὕτω καὶ ὁ Ἀριστο-
 17 τέλης διδάξας περὶ οὗ προηγούμενον εἶχε σκοπὸν διδάξαι διδά-
 18 σκει καὶ περὶ τῶν σοφιστικῶν ἐλέγχων, οὐχ ἵνα αὐτοὶ ἐλέγχωμεν
 19 καὶ ἀπατῶμεν ἀλλήλους, ἀλλ' ἵν' ἡμεῖς μὴ παραλογιζώμεθα παρὰ
 20 τῶν σοφιστικῶν.
 21 "Σοφιστικοὶ" δὲ "Ἐλεγχοί" ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίον, οὐχ ὅτι
 ἐλέγχουσι τοὺς σοφιστὰς ἀλλ' ὅτι οἱ σοφισταὶ ἐλέγχουσι τοὺς ἀμα-
 24 θεῖς καὶ ἀπείρους τῆς συλλογιστικῆς πραγματείας. ἐν δὲ τῷ τέλει
 25 τοῦ πρώτου τμήματος τοῦ Περί Ἑρμηνείας "σοφιστικὰς ἐνοχλή-
 26 σεις" ὀνομάζει τοὺς σοφιστικοὺς ἐλέγχους, καὶ καλῶς· ἐνοχλοῦσι
 27 γὰρ οὐ τῷ ἀποδεικτικῷ, οὗτος γὰρ οὐκ ἐρωτᾷ οὐδὲ πρὸς τὸν ἔξω
 28 λόγον τὰς ἀποδείξεις ποιεῖται, ἀλλ' ἐνοχλεῖ τῷ διαλεκτικῷ, οὗ-

29 τοὺς συλλογισμοὺς ποιεῖται. διαλεκτικὸς δὲ κυρίως ἐστὶν οὐχὶ ὁ
 30 πρὸς νίκην ἀφορῶν, ἀλλ' ὁ πρὸς εὕρεσιν τῆς ἀληθείας. ἐφ' ἐκά-
 31 τερον γὰρ τοῦ προτεθέντος προβλήματος ἐπιχειρεῖ, καὶ τὰ κατα-
 32 σκευαστικά τοῦ αὐτοῦ καὶ ἀνασκευαστικά λαμβάνει, εἴτα τοῖς
 33 ἰσχυροτέροις αὐτῶν προστεθεῖς εὕρισκεν τὸ ἀληθές. ἵνα γοῦν ὁ
 34 διαλεκτικὸς μὴ παρενοχλῇται ταῖς ἀποκρίσεσι τοῦ προσδιαλεγο-
 35 μένου καὶ παρεμποδίζεται εὕρεῖν τὴν ἀλήθειαν, τούτου χάριν
 36 διδάσκει περὶ τῶν σοφιστικῶν ἐνοχλήσεων, ἡγουν ἐλέγχων:-

Schol. Wolfenbüttel Gudian.24:199r, Monac.Gr. 222:219v:

1 ἔστι δὲ ὁ ἐριστικὸς λόγος ὁ αὐτὸς τῷ σοφιστικῷ ἐλέγχῳ.
 2 "Σοφιστικοὶ" δὲ "Ἐλεγχοὶ" ἐπιγράφονται οὐχ ὅτι τοὺς σοφιστὰς
 3 ἐλέγχουσιν, ἀλλ' ὅτι διὰ τῶν τρόπων ὧν μέλλει παραδῶσειν δο-
 4 κοῦσιν ἐλέγχειν τοὺς τῆς συλλογιστικῆς μεθόδου ἀπείρους.

Philoponos in APo. CAG 13.3.2⁵⁻¹⁷:

ἵνα δὲ μὴ ἐξαπατώμεθα ὑπὸ τῶν προσδιαλεγόμενων ἡμῖν διδάκει ἡμᾶς
 καὶ περὶ τοῦ σοφιστικοῦ συλλογισμοῦ ἐν τοῖς Σοφιστικοῖς ἐλέγχοις,
 ὥσπερ ἀλεξητήριον ἡμῖν φάρμακον παρέχων ἐπὶ τοῦ ἀποφεύγειν τὰς
 σοφιστικάς, ὡς αὐτὸς φησιν, ἐνοχλήσεις, ὅν τρόπον καὶ οἱ ἰατροὶ
 διδάσκονται τὰ δηλητήρια τῶν φαρμάκων οὐκ ἐπὶ τὸ χρῆσθαι ἀλλ' ἐπὶ
 τὸ φεύγειν. μηδεὶς γὰρ ὑπολαμβάνετω, ὅπερ οἱ πολλοὶ νομίζουσιν, ὡς
 περὶ σοφιστικῶν συλλογισμῶν ἐστὶ τοῖς φιλοσόφοις ὁ λόγος· παιζόν-
 των γὰρ μᾶλλον, οὐ σπουδαζόντων τῶν τοιούτων συλλογισμῶν τὸ εἶδος·
 οἷον πᾶν τὸ ὑπερέχον τοῦ ὑπερεχομένου μεῖζόν ἐστὶ, τὸ δὲ λάχανον
 ὑπερέχει τῆς γῆς, τὸ λάχανον ἄρα μεῖζον τῆς γῆς. τούναντίον δὲ
 μᾶλλον ἐλέγχους τῆς τοιαύτης ἀπάτης ἐν ἐκείνοις ἡμῖν ὁ Ἀριστοτέ-
 λης παραδέδωκε· διόπερ οὐδὲ ἐπιγέγραπται τὸ βιβλίον περὶ σοφιστι-
 κῶν συλλογισμῶν ἀλλὰ Σοφιστικοὶ Ἐλεγχοὶ.

SF qu. 53

Et dicit Commentator quod Philosophus potest se excusare ab insufficientia determinationis suae quoniam arguere sophistice non est opus philosophicum, sed magis puerorum. Et ideo, quia non pertinet ad philosophum uti sophistica scientia, ne nimis videatur inhaerere huic scientiae sophisticae, breviter pertransiuit.

c. 1 164a27

Schol. MSS Paris BN lat.6289:84r, Cambridge UB Pembroke 193:78r, Cambridge Caius & Gonville College 468:113 :

TRIBUNALITER Dicit tamen Alexander quod hoc dictum "tribualiter inflantes" tractum est a consuetudine Atheniensium qui solebant sacrificare diis secundum divisionem tribuum. Illi enim qui divites erant opimas adducebant victimas et pinguiissimas, illi vero qui pauperes erant, quod divitiis suis non potuerant facere arte voluerunt, scilicet macras victimas inflantes calamis, et apparebant pinguiissimae. Dicitur etiam quod senes aliquando foramine facto in pede vel alibi in corpore solebant inflare se calamis, ut rugas removerent, et iuvenes apparerent.

Schol. MS CLM 6677:1

et est tractum istud a quadam tribu quae erat Romae deputata ad dandum victimas, et quia macilentae erant victimae, ipsum pellem incidebant, et postea inflabant, et ita faciebant videri pingues, et cum non essent.

c. 4

Anon. super SE MS CLM 14246:7vB (saec. XIII med.):

Sed sciendum quod Alexander in commento duos ponit prosyllogismos unum ad probandum maiorem, alterum ad probandum minorem. Ad probandum maiorem ponit hunc prosyllogismum: omnis fallacia operans actualem vel potentialem multiplicitem vel phantasticam est aliqui illorum sex .....ad probandum minorem

ponit prosyllogismum talem: omnis falsitas vel fallacia secundum malitiam prolationis est quando non idem significamus .....

SF qu. 53

Verumtamen Commentator quando definit aequivocationem proveniente ex diversa significatione dicit quod quaedam sunt aequivoca ex impositione propria vel communi.....et subdividit primum membrum, quia aequivoca ex impositione propria quaedam sunt aequivoca a casu, ut nomina propria, quia dicit quod casuale est quod duo vel tres nominentur uno nomine; alia vero sunt aequivoca <a consilio, et hoc quadrupliciter: alia enim sunt aequivoca> a simili, alia a proportionem, quaedam ad unum, quaedam ab uno. A simili ut 'homo' qui significat verum hominem et propter illius similitudinem ad hominem pictum consultum fuit quod significaret hominem pictum. Ex proportionem ut si dicamus quod sicut se habet unitas ad numerum sic punctus ad lineam, sed unitas est principium numeri et similiter punctus lineae, et ideo consultum fuit quod 'principium' diceretur aequivoce de utroque, quia alia et alia est ratio principii utriusque. Ab uno ut 'medicinale' imponitur consilio ad significandum ferrum quod est instrumentum medicinae et cibum quod est effectivum medicinae. Ad unum ut 'sanum' in animali et urina: propter hoc quod ad unum sunt, ideo consultum fuit quod utrumque significaret -vel similiter ens ad significandum qualitatem vel qualitatem quia habent attributionem ad unum sc. ad substantiam.

c. 15 174b12

Schol. MS CLM 9677:24 :

SOPHISTICUM alius modus hic est 'aut tale', scilicet ut facta inopinabili propositione, ut 'hominem interficere est bonum' approbemus et commendemus quam respondens concesserit, postea proponamus aliud probabile, ut 'estne bonum esse regem Macedonum?'

ex hoc enim poterit respondens duci ad inopinabile vel ad ....
 Si enim neget esse bonum regem Macedonum esse, ducetur ad inopinabile, si autem dicit esse bonum, tunc ducetur ad .....
 hoc modo: bonum est esse regem Macedonum, sed regem Macedonum esse non potest esse sine interfectione hominum, cum Alexander non potuit esse rex sine interfectione hominum, ergo interfectio hominum est bona, ergo hominem interficere est bonum.

Schol. MS Neap. B.Naz. VIII.E.14:87v:

Scilicet Alexander felix quia potitur regno Macedonum

VI. Abbreviations

- Anon.Bodl. = Anonymi Bodleiani in Sophisticos Elenchos Aristotelis commentarii fragmentum. Ed. S.Ebbesen, Cahiers 8:3 ff., 1972
- Boeth. = Boethius. Text used Migne's Patrologia Latina 64 if not otherwise stated-
- CAG = Commentaria in Aristotelem Graeca
- Cahiers = Cahiers de l'Institut du Moyen-Age grec et latin, Copenhagen.
- CSEL = Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum
- Galenos Capt. : Galeni libellus de captionibus quae per dictionem fiunt, ed. Gabler, diss. Rostock 1903
- GL = Grammatici Latini
- Glossae = Glose in Aristotelis Sophisticos Elenchos
- LM = Logica Modernorum, ed. L.M.de Rijk. Assen 1962 ff
- Ps.-Al. = Alexandri quod fertur in Aristotelis Sophisticos Elenchos commentarium, ed. Wallies, Berl. 1898=CAG 2.3
- Summa = Summa Sophisticorum Elenchorum
- SF = Anon. quaestiones super Arist. SE (date c.1270), cf. Cahiers 3, 1970.